לדון

מס' כתובות ט"ז ע"ב (1) ~~4~~ מ' שמואל ברה"מ, מפני שמי שהיה ברה"מ שהיה

ור' מאיר מס' תתק"ס"ו

ומדברי דעת דברי רקיעא בה אבי קיבולין לתר מעשה, הוי מס' ומתניתא דבאלה ישראל, דהוי ספק תתיר וספק אינו תתיר, ואותן תתיר שמו האונס שמו בדבון. ומן השמים והרי קיל דספק שמואה ברה"מ שמו ואפי' אלף ספיקות, ולפי' מסוטה. ור' תנוס הה' אופן הליגוד מסוטה ותרבן דבריהם כיון דתרי דלו אלו בתר חצאי היתר בסוטה, מאולו הה דלם מס' שמו. ומנכס קובש שם (אות) דאלו בתר חצאי היינו בשיש ספק, אבל אלו בתר חצאי, ובסוטה דלו אלו בתר חצאי היינו משום דספיקו כולהו, וכיון דהוי כולהו, מאולו לש בצה עניו מס' ע"ש. כ' הערה להלן עמ' תב ת

ע"כ הבאו הוי ספק סוטה, ובהה' לם מס' שמו כלל, אלא אמרו באלו מתרבה משום מס'. ותיכוף השמים אינו מובן לי: והתנו הבאו מסתיר דברי השיטה, ולו צריכי להבין מה דברו. וכ' להלן (עמ' ג') בישוב השמים לפי הגהו"ע

ודבר אדרבא

~~ובשם הערה~~ מיושבים קו' השיטה (ומנבו בתנו שם), דספק שמואה היינו ספק מצד בעון מפני שכל ספק בפרבר ברה"מ, דהוי ספק אם נצר בשכל אלו לו, וכן ספק סוטה, דהוי ספק אם נבעלה אי לו. והבו ספק אונס ספק רבון בעשה ישראל, בודאי הוי מצד שמואה, דלם באונס הוי מצד שמואה והרי' דאיכ אסורה לם באונס[x] אלו דהה' מתרבה מצאי תנאי שתהיו שמואה הרבון, ודבהה' אינ' ספק שמואה, ודמי לאם נצר שכל בגירות וספק אם הרשו הגירות לקבלה שמואה אי לו, דאינ' מוכל בדין מפני שמואה ברה"מ. ואלו דספק תתיר ספק אינו תתיר, הוי ספק מצד שמואה, דהרי אם לאו תתיר אינ' מצד שמואה, מיהו כיון דמאמרה הלכה בסוטה דספיקו כולהו, אינ' הבאו ~~דבר~~ דאיכא עוד ספק אונס ספק רבון, דאינ' ספק

x) וכן הוי אשר ישראל מנוסה ומתכ' לעבלמה, אסורה לבעל, משום שמואה.

(ב) (~~ג~~)

טומאה. ובגל, ולכן לא מצד הספק תחתון, שאור הן ספק (כיון דאינו לומר ספיקו בודאי, בגלל הספק דאונס) והוי סס דמתרבא בדין סס באיסורין. ומאשר הוי דמתרבא הוא שרגל מדין סס. (ר' חננאל) ור' הטרה להלן עמ' ~~יא~~ עיש היטב.

אולם יש להר מהברתא, דתוס' הבאו לו סל בגל, דהרי אמ' בגל דהוי ספק אחד, ספק תחתון ספק אינו תחתון, ולפי הגל מצד מה דהוי ספק אחד, איכוי הה דינו דספק טומאה ברה"ר, דהרי הוי ספק מ[illegible] וספיקו בודאי, אלא מה מעשי התוס' הבאו דנמי אחזקת היתר לבהונה ונימוי דלו תחתון ציתה, והרי בספק טומאה ברה"ר, לו אינו בתר חזקה, כיון דהוי ספיקו בודאי ובדלעיל. והתנו שם מובא בגל. x)

וגל בדברי השש (שו"ת פט"ו) דהבאו הוי ספק רשות, דיומן דהטומאה היתה ברה"ר, ובבהגר לש דינו דספק טומאה ברה"ר, דבלמו הוי רה"ר ואיכוי ספק טומאה, אלא טמא מדין ודאי, ולכן בלמו דסוטה. אבל הבאו הוי ספק רשות אם הוי ברה"ר או רה"ר, אינ בטל דינו דספק טומאה ברה"ר, והוי בכל האיסורים, דספק אחד ~~אסור~~ אסור מתבטל וסס ~~אסור~~, ולכן מנין קו' התוס' דגאב דהוי ספק אחד, ספק תחתון ספק אינו תחתון, דנינו בתר חזקת בשרות לבהונה.

והקשה לי תל אחד, דאב לא בשרות ישראל, איכוי ספק אחד, ספק דהקנה היתה ברה"ר, ואינ מתרבא אפי' בספק אחד, ספק דהקנה היתה ברה"ר, ואינ אסורה אפי' הרבה ספיקות. והשבתי לו דהקשה הוא דספק רשות אינו אפי' אם הנד דהוי ברה"ר, אלא סס טהור, דהלכה. ואמרה רק היכוי דהספק טומאה הוא ברה"ר ודאי, ולו בספק רה"ר. וכן הוא דומ' ס' טומאה ברה"ר, טהור, אף בחדא ספיקו, היינו ברה"ר ודאי ובגל

x) ומיד הוי מתוס הכא דין הוי אינבדה בהוא מקום, אבל איכוי סס, סס מובא, וסס אונס, וכבדאיתו לנ הגל אולם הטוס לא בגל. סס מובא וסס גל תחתון, אל הסברות הוי ספק ואל ברה"ר טמא.

ובישוב דברי השטא"ק דלעיל, אפשר לומר לבאור דאיתתי אמ' ספק טומאה ברה"י ספיקו טמא, היינו היכא דאיכא שרץ ובקרדע ולא ידע אם נגע בשרץ או נגע בקפרדע. אז היכא דאיכא שרץ, ולא ידע אי נגע או לא, משום דהחזק שם טומאה בעוונו דלעיל, אלא דאי אם הי' מגע בצד אי לא. אבל הכא הרי מצאו פ"פ ואיכא למימר לאו דתתיו ציעתה, הרי מעולם לא הוחזקה טומאה, דברי ייחסן דציעתה לאו דתתיו, ובהא איכא דמי לסוטה, וליכא בצה הכלל דספק טומאה ברה"י, והוי כאיסורים דספק אחד הוי לתורה, ובספק מקילין.

ויהי איתא בגו דהרות מאנה ד', כיצד נכנס לתבלי והטומאה בתבר ספק נכנס ספק לא נכנס. טומאה בבית ספק נכנס ספק לא נכנס, ואפי' נכנס ספק היתה שם ספק לא היתה שם, ואפי' היתה שם ספק יש בה כשיעור ספק שאין בה כשיעור ואפי' שיש בה כשיעור ספק טומאה ופרי ספיקו טמא, הרי רואים דאפי' אם לא הוחזקה טומאה שם, אפ' אמ' ספיקו טמא, הרי דלא כהכל.

ואולמר אתיצר (תוס, סימן ל' דה' ונטיה ופרי והנה ופרי) בבוודאי השטא"ק דהא אבי ספק טומאה ברה"י, הרי הוחזקה טומאה, והיינו דיש מקום לומר שהי' בו טומאה, שהי' בו טומאה או ספק טומאה בתבר, וספק אם הי' טומאה בבית, והוחזקה הטומאה בתבר או בסקבלתי' ורא"י הי' שתהי' הטומאה בבית, ויש מקום לקבל הספק, ולכן נעשה המנה שם היתה טומאה בתבר. ואע"פ אמ' הכל ספק טומאה ברה"י ספיקו טמא, וספיקו בודאי ולא אזלי' בתר חזקה היתר. אבל היכא דלא הוחזקה טומאה בכלל, לא' בצה ספיקו בודאי, ואזלי' אם בתר חזקה. ~~והכא בכ"ל~~ והסוטה הרי איכא רגל"ד אי' קו"ס, ובלי קינוי, אינה נאסרת דסתירה,

ועוד קשה הוי בספק מקור שרף, ובלא הרי לו נתשפו אל הארוון, ~~אלא~~ ~~הספק~~ והבאו שמנו כפה, הרי לו הוי קשה וליבא דלא, הרי אומ' דלו נתשפו אל הארוון, כיון דאפל דלו תחתיו ציתה או באונס, ובבהק לו ספק טומאה ברה"ר ספינו טמא בודאי. והוי בכל איסורי תורה דבספק אחד מתאריכן, ובפס מקלין. וכן מובן התוס' דמשים הן באב והן באוי ינתבדה בתור מקש, דמנו אתקתה. ואולי צלי עם כוונה בפני הבאו.

סיכום הדברים! הא דמהני הבאו סס להתיר, וכן כולים מהתוס הבאו דמהני תקנה היתר וכשרות, ולבאור הרי הוי ספק טומאה ברה"ר, דאפי' סס טמא, וכן לו מהני תקנה היתר. איבא בצה ל' תירוצים:

א) תי' ~~הקדמה~~ הרי תשמיש דספק אונס ספק רצון, הוי ודאי מקר טומאה, דבאב הרי אסורה, אלא דבאי חסר התנאי דרצון, ודמי לספק אם הכשרו הנירות לקט, ואיכא טלל בדון ס' טומאה ברה"ר. ואף דספק לו תחתיו ספק תחתיו, הוי ספק מקר טומאה, מה כיון דאא לומר ספינו בודאי בגלל הספק השני של ס' אונס ס' רצון, מאילו אם ס' תחתיו לו תחתיו, אינו בדון ספינו בודאי. איהו התוס' הבאו לו ס' כן, דהרי התוס' מל באב, דמנו אתקתה היתר ונימו דלו תחתיו ציתה. ולפי ~~הקדמה~~ הרי הרי ספק צה הוי בודאי מדון ס' טומאה ברה"ר דלו מהני תקנה היתר. (דהרי ספק תחתיו ספק אינו תחתיו, הוי ספק מקר).

ב) לפי השש דבספק הכשרות, לש דנא דספק טומאה ברה"ר, אב אם הבאו הוי ספק הכשרות, דאפשר דנבלעת ברה"ר (דהי' שם מיד אחר). והוי כאיסורים דלמטה, דבספק אחד לתאריכן, ובפס לקלא וכן אמרי בתר חלה.

---

x) ונימו דס' לו תחתיו, ספינו ודאי, ונשאר רק ס' אחד ס' אונס.

ה

ב) תנ"ל השמ"ק - לפי אתיעצר הנ"ל - דספק טומאה ברה"י, היינו דלא היבאו דהתחלה שם טומאה והיינו היבאו דהי' ברה"י שרץ ובבית וספק באינה נגע, אז הי' שרץ שם וספק נגע אי לא, ובן אפי' לא התחלף שם שרץ, אלא דיש מקום לומר דהי' שם בבית שרץ, היבאו דהי' הטומאה בתבר, ויש מקום לומר דנפגע שם השרץ, אבל אמ' דינא דספק טומאה ברה"י כפינו טמא ובן לא אבלי בתר חצרה. ובן ספק סוטה, היבאו דאיבאו קוס וכלב שבינתה, אבל הוי כספק מגע שרץ וספינו טמא ולא אבלי בתר חצרה בנ"ל. אבל הבאו הוי ספק סוטה, בלי קוס ולא בא כלב שבינתה תחתיו ובבן, ואפרה, לא נחשבו על הערות (וסתירה בלי קינוי אינה נאסרת), אלא אינ בטל ספק טומאה ברה"י, ואין בצה דינא דספינו בודאי, ובן שייך לאוקמי אתצר היתר.

הוקנו מהנ"ל דספק סוטה דאסורה הוא מבן ספק טומאה ברה"י, דספינו בודאי ולא אבלי בתר חצרה, כי דינא דספק טומאה ברה"י לגבי מסוטה. (והבאו בגמ' הבאנו לי' תירוצים, בלא הוי ספק טומאה ברה"י ובבלעדי).

- וכ' שש (שאו פסק) בהא דפסק הרמב"ם (פב' סוטה) דמקנין לקטנה, כי הרמב"ם אינו סובר פיתוי קטנה אונס הוא, ואם בינתה ברבון אסורה לבעלה, ואמנם קטנה אינה שותה, אינו כיון דהי' קוס נאסרת על בעלה, ואינה שותה ומנסיר בתובתה. ומנ' השש שם דבאמת טהרות אמ' תשו' שנמצאו באבני שיש בו טומאה הוי אלו בחצר טהרה, וכ' שם הרמב"ם וכל: כבר באונו בעמים הרבה שספק טומאה ברה"י ספינו טמא וברה"ר ספינו טהור ובאנו מסוטה, שאם נסתרה עם איש ברה"י נאסרה על בעלה, והענין ספק לפי שהוי לנעמים בעלה אז לא, והוי אומרו

(1) ~~(2)~~

ונסתרה והיא שאלה, הנה כה אלמד שכל ספק שאלה ברה"י שאינו, ובתנאי שיהיו כל אשר נתחדש לו, יש בו דעת לשאול וישיב באמתו. אולם אי שאין לו דעת לישאל אפ"י יהי' ברה"י ספיקו ~~שאלה~~ טהור, לפי שאנחנו יודעים כ' שאלה ברה"י ספיקו שאינו מסוכה אשר יש לה שכל ואפשר לשאול פי' ויאמר אם נבשלה ותעשה מצה, ואז נדון בספיקו שהוא שאינו. וכל מי שיש לו שכל ואפשר לשאלו אם נשאלו אם לא, הוא אשר ספיקו ברה"י שאינו. ולכה המיקר אמר שחשן אם נמצאים במבלי שיש בהם שאלה שהן טהורים ואלו שהמבלי רה"י, ואנחנו לא נדע אם נעשו בשאלה אם לא, לפי שאין בהם דעת עכשו. אבל הקונה לאחר קוש, נמה תיאסר על בשלה, כיון דאין בה דעת לשאול, ספיקו טהור אפ"י ברה"י, וקשיא דסוכה הוי משום ספק שאלה ברה"י. ואלהי קיי"ל השש. ואומר השש דהכי אמ' בגמרא דלא אמר רבי יוחנן ספק שאלה הבאה ביני אדם נשאלין עליו אפ"י כי מונח על קרקע. אבל הן נהי דקונה אין בה דעת לישאל, מיהו היכא דבשל היא גדול, הוי לי' ספק שאלה הבאה ביני אדם, והוי לי' ~~דבר~~ יש בו דעת לישאל.

לפי ולגי' דקתן מבן ט', דסל להרמב"ם דמקנין לקטן מבן ט', והיא קונה, לא נאסרה, כיון דהוי אין בו דעת לישאל, הן הבשל ומן מצד הנבשלה והרמב"ם סוב"ל דמקנין לקטנה ונאסרה ומשמע אף היכא דמקנין לה על קטן בן ט'. ומסיים השש שם דיפתי דלא בצה.

ומן המנת (סוכה) נעשה כיון דספק סוכה הוי מדין ספק שאלה ברה"י, ואמ' בגמ' דעצור דאלתא הוי רה"ר, משום דסוכה הוי תבי, בולא ונבשלה. ומן פסק הרמב"ם דספק נעשה שרף, והוי שם

הלתי, הוי ספק טומאה ברה"ר וטהור. וכן אין פסק הרמב"ם דגם נסתרה עם שנים באחד, שותה ונוטרה, והרי הוה ספק טומאה ברה"ר דספק טהור. ועיין במנ"ח דסוטה הוי רה"י גוף דנסתרה עם רבים, משום דגוף הטומאה הוא מקום סתר ואינו נודע רק לשנים (הבועל והנבעלת), ולכן בסוטה תמיד הוי ספק טומאה ברה"י גוף דנסתרה עם רבים עיין בגורבה. X)

עכ"פ תני' אם הכל דספק סוטה הוי מדין ספק טומאה ברה"י, (והרי הקיי' דספק טומאה ברה"י לדבר מסוטה) ובתי' בסוטה רה"י יש בו דעת לשאול, ובלא טהורה ובכל.

(ובשערי ושר דרך אחרת בענין הכל. עיין עלה ביבי לברר שיטתו בכל הענין)

ובנוגע לקו' הראשונה של השש, כתבתי דהוי דומי' תשו' שנמצאו בתבו' כי' הרי אלו בחזקת טהרה ומשום דהוי אין בו דעת לישאל היינו בקטן שאינו יודע להשיב, ובכל קטן בצה הנודע להשיב, הוי יש בו דעת לישאל ונסתרו טמא. והוי דומי' הרמב"ם דכתבתי קטנה הוי רבון היינו בקטנה שיש לה דעת, משום דקטנה דאין לה דעת, לא שייך לומר דהוי רבון, ולכך הרי מושב היטב, דמקרינן אל הקטנה ונוטרת אל בעלה, דהוי קטנה שיש בה דעת ובדעתו, ובכהאי גוונא יש בו דעת לישאל. ור' לשון הרמב"ם בסוף שורי אבות הטומאה הב' דמנחת כן. עיין היטב. כ' הקה' יבמות סימן כ"ג דה והנה בשש כו' ודה והשש כו'. ומשם.

X) ולפי המנ"ח הכל, הרי אלו לתרלף בהשש דלעיל דהכא הוי ספק הוצאה, דהרי לדברי המנ"ח הכל, אפי' נבעלה ברה"ר, הוי טומאה ברה"י ובלעיל.

הקבץ עם דמי סברה ע"ז בתוס' ב"ב מתוס' נזיר (דיש ב' נזירים) דהיינו דלא לה"ל דשניהם טמאים, לו סלקו בוודאי ועשה ספק, ובדה"ו הוי ספק. ולכו' אולי בתר חצלה עיש!

ח'

א'

הערה השיורן לעמ' ל'. ונשאר להסביר דספק טומאה ברה"ר דאמ' ספיקו בוודאי, אין הכוונה דאמ' דה"ו ודאי טומאה ברה"ר, אלא דין ספיקו הוא בדין וודאי, ואפילו אם הגד שלו נטמא, אפ"ל טמא.

וכ' אמוראי (ע"ז ג') לפי הירושל' דנזיר אינו מגלח על ספק טומאה ברה"ר, ומסביר אמוראי דדין ודאי הוא דהוי טומאה חדשה (ולכן טומאה מתה, ובדלעיל, דאינ' מדבר דה"ו ודאי מת, אלא אפ' אם הגד שלו הי' מת אפ' טמא מדין טומאה חדשה, ואם טומאה שאינה טומאה מ[illegible] אין הנזיר מגלח אלי'. (וכ' בתוס' הקבץ שקו"ד לבר דיוו אבי שליו בשם בע' המאור). וכיון דאמרינ' דספיקו בוודאי אינ' פירושו דהוכרע הדבר שהי' שם טומאה, לכן שייך שנזיר לומר דאינתי אינ' ספיקו כדין ודאי, רק הכוונ' דאפשר לעשותו כדין ודאי אבל כשיש עוד ספק אחר יחמו שאינו ספק טומאה (ספק באונס ספק בכוון, לפי הדי-אפרלאו הקל) לא ספיקו בוודאי.

ב'

הערה לעמ' ל' ובצה מוסבר אב הא דנשים דדספק טומאה ברה"ר אינ' בתר רובא לטהר כאן תשאר בפרדאים ושרף אחד, ופירש אחד מהם, טהור אפ' ברה"ר, אב אמאי סס ברה"ר, ספיקו טמא, ובשלמא אדר[illegible] דביתר דסס הוא – לפי הרמב"ם – הסברר דסבו לחומרא, מפרדנן לחומרא, והספק השני הוי ספק פרדנן לקולא, ניחוש לבי טומאה, משום דספק טומאה ברה"ר ספיקו טמא מדאורייתא, ולכן דסס טמא. משא"כ היכא דיבוא רובא, טהור. אבל לשי' הרמב"ם דסס לקולא דהוי בעין רובא, (ולשי' דסל דסבו לחומרא, מדאורייתא לחומרא, אי' לפרש בדלעיל). אבל מש דברובא טהור, ודסס טמא, ולפי הנמוק, ניחוש, משום דסס הוי רוב בדבר לביתר, ודספק טומאה ברה"ר הרי ספיקו בוודאי, וליכא בר המתיר, ולכן אין דסס רוב בדין לטהרה. (כ' אמוראי [illegible] ספיקו [illegible] בעלמא [illegible] הקל).